

RESTAURATIEPLAN

Voormalig raadhuis, Moordrecht

12 november 2025, gewijzigd 7 april 2026

Inhoudsopgave	blz
o Colofon	3
1 Inleiding	4
2 Achtergrond en beschrijving van de huidige situatie	5
3 Beschrijving van de bouwtechnische gebreken	14
4 Overzicht van de te nemen maatregelen	35
5 Bijlagen	56

Colofon

Restauratieplan:

Object: Voormalig raadhuis
Adres: Dorpsstraat 34
2841 BK
Monumentnummer: 30082
Kadastraal: Gemeente Moordrecht, sectie C, nr. 4244

Opdrachtgever:

Naam: HBA Projectontwikkeling
Contactpersoon: ██████████
Adres: Coolsingel 104
3011 AG Rotterdam

Adviseur:

Naam: Bureau Polderman BV
Contactpersoon: ██████████
Adres: Eendrachtsweg 67
3012 LG Rotterdam
Telefoon: 010-4363250
E-mail: ██████████@bureaupolderman.nl

Versie

Status: Definitief
Datum: 12 november 2025, gewijzigd 7 april 2026

1. Inleiding

Het voormalige raadhuis van Moordrecht is vanaf 1980 gebruikt als Chinees restaurant. Recentelijk is het gebouw verkocht aan een nieuwe eigenaar, die voornemens is het gebouw een herbestemming te geven met enkele appartementen. Het gebouw verkeert echter door jarenlange verwaarlozing in slechte staat, zodat het noodzakelijk is de bouwtechnische staat te herstellen alvorens het gebouw een nieuwe functie te kunnen geven. Dit is tevens opgemerkt door de gemeente Zuidplas en de Omgevingsdienst Midden Holland (ODMH) dat namens de gemeente het bouwtoezicht verzorgt. Daarom is de eigenaar aangezegd onderhoud te laten uitvoeren en is inmiddels een last onder dwangsom opgelegd.

De ontwikkelaar heeft thans opdracht verstrekt aan Bureau Polderman om een restauratieplan op te stellen voor het gebouw, daarmee ook rekening houdend met de opmerkingen die zijn gemaakt door ODMH. Deze rapportage geeft het restauratieplan voorn het gebouw weer.

Aanpak en kader

Ten behoeve van dit restauratieplan is gebruik gemaakt van de input van de door IDDS opgestelde bouwhistorische verkenning. Daarnaast werd in oktober 2025 een bouwtechnische inspecties uitgevoerd. Het betreft niet-destructief onderzoek en er is bij de inspectie geen gebruik gemaakt van hulpmiddelen als steigers of hoogwerkers.

Leeswijzer

Onderhavige rapportage toont de resultaten van de bouwtechnische inspectie en geeft het plan weer voor het bouwtechnisch herstel weer. Daartoe wordt in een eerste hoofdstuk globaal ingegaan op de historie van het gebouw en wordt de huidige situatie getoond en beschreven. De hierin opgenomen informatie is deels ontleend aan het bouwhistorisch onderzoek.

Het tweede hoofdstuk van deze rapportage behandelt de bij de inspectie waargenomen gebreken. Deze worden beschreven en door middel van foto's verduidelijkt. Tevens wordt hierbij waar relevant toegelicht wat de oorzaak is van het ontstaan van de schade. De schade is tevens vastgelegd op gebrekentekeningen, die als losse bijlagen bij deze rapportage behoren.

Het derde en laatste hoofdstuk geeft het advies weer voor het herstel van de gebreken. Daarbij wordt allereerst ingegaan op de algemeen te stellen eisen voor wat betreft het onderhoud of restaureren van monumenten en de gehanteerde restauratievisie. Aansluitend wordt toegelicht welke concrete maatregelen worden aanbevolen om de schade waar nodig te herstellen en welke specifieke eisen er daarbij moeten worden gesteld aan de kwaliteit van het uit te voeren werk. Tevens wordt ingegaan op de (on)mogelijkheden voor het treffen van noodmaatregelen.

2. Achtergrond en beschrijving van de bestaande situatie

Analyse historie

De basis van de analyse van de historie van het pand vormt het in 2022 door IDDS opgestelde bouwhistorische quickscan. Ter verdieping hiervan wordt in het volgende het ontstaan en ontwikkeling van het pand uiteengezet. Hierbij ligt de nadruk op de gevolgen die de ontwikkelingen hebben gehad op de huidige toestand, hoe de huidige toestand van het gebouw is ontstaan / gegroeid. Deze bevindingen vormen - gekoppeld aan de waardestelling - een aanvullende verduidelijking van de cultuurhistorische waarde van het pand.

Er zijn enkele bouwfasen / tijdslagen te onderscheiden:

1. Oorsprong/bouw raadhuis, tweede kwartaal 19e eeuw.

- gebouw van twee bouwlagen en een kap verdieping, met vierkante plattegrond
- classicistische voorgevel, voorzien van pleisterwerk
- hoofdgestel bij entree deur met bovenaan een balkon
- cordonlijst boven goot rondom geplaatst, kroonlijst bovenop dakschild gepositioneerd
- achtergevel voorzien van combinatie pleisterwerk en metselwerk
- gesloten zijgevel in metselwerk
- raadzaal op eerste verdieping met een gemarmerde wandafwerking (geschilderd)

2. Eerste versobering, rond 1925

- verwijderen van cordonlijst en kroonlijst
- hoger doorzetten dak, met twee schoorstenen bovenop
- kepervorsten uitgevoerd in lood

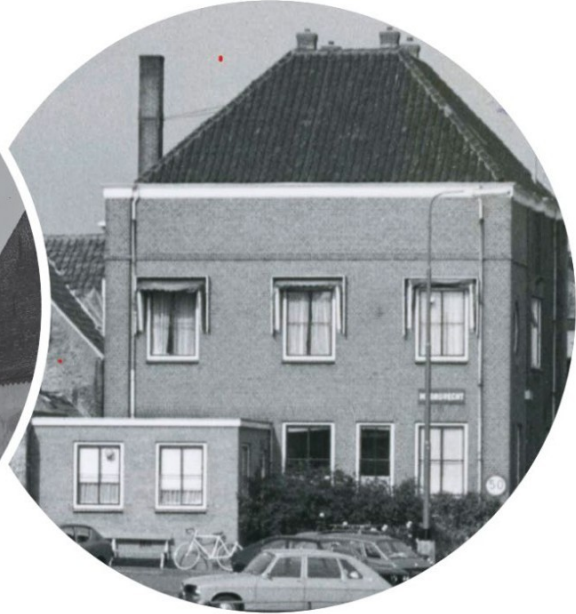
3. Uitbouw en interne verbouwing, tussen 1950 en 1960.

- uitbouw aan achterzijde
- aanpassing raadzaal met donkere, houten lambrisering en kinderbintenplafond
- vervanging ramen en deuren voorgevel, met een glas-in-lood invulling

4. *Tweede versobering en gelijkvloerse aanbouw achterzijde, voor 1963*

- verwijderen pleisterwerk
- schoon metselwerk met een knipvoeg rondom
- balkon verdwijnt
- eenlaagse aanbouw aan achterzijde

5. *Verbouwing tot Chinees restaurant, 1980.*

- grote wijzigingen in het interieur
- verwijderen trap naar eerste verdieping, spiltrap aan de voorgevel
- vergroten uitbouw begane grond aan achterzijde

Recent is de eenlaagse uitbouw aan de achterzijde gesloopt. Bij deze sloop is - illegaal - ook de interieurafwerking in het pand gesloopt, waaronder de trappen en de wand- en plafondbewerking van de raadszaal.

Beschrijving bestaande situatie

Het pand is gelegen in het centrum van Moordrecht, aan de Dorpsstraat, een lintbebouwing op de dijk langs de Hollandse IJssel. Het is prominent gelegen in het verlengde van het straatje naar het Kerkplein en aan de Veerstoep, die leidt naar het pontje naar Gouderak. Het gebouw is opgetrokken in baksteen metselwerk op een rechthoekige plattegrond en telt twee bouwlagen onder een zolder met een rondlopend, pannengedekt schilddak, waarboven een plat dak is met vermoedelijk een bitumenbekleding. De hellende dakvlakken zijn afgewerkt met zwart geglazuurde oude holle pannen en kepervorsten, met op de hoeken gemetselde schoorstenen. De nokvorsten zijn uitgevoerd in gesmoorde pannen. De goten zijn bekleed met zink.

Overzicht (Apple Maps) van de situatie (voor de sloop van de aanbouw tegen de achtergevel).

De voorgevel (noordwest) telt drie vensterassen met houten kozijnen, ramen en deuren, met op de begane grond centraal de entree, bestaande uit een dubbele deur met kalf en bovenlichten, omlijst door houten pilasters en een fries. Aan weerszijden daarvan zijn rechthoekige vensters met stolpramen. Op de verdieping zijn de vensters rondboogvormig en elk ingevuld met dubbele deuren, waarvan de twee buitenste met een stalen Frans balkon. De gevel ligt ter plaatse van de

centrale vensteras iets terug ten opzichte van de buitenste assen en wordt beëindigd door een bescheiden fries met een geprofileerd houten gootoverstek. Daaronder zijn er in de vensterassen nissen in het muurwerk opgenomen. Geheel rechts ligt de gevel iets achter het belendende pand en is daartoe een iets terugliggende verticale strook muurwerk opgenomen, waarover de gootlijst niet is doorgezet. De gevel is daardoor niet geheel symmetrisch.

Linker zijgevel (noordoost) aan de Veerstoep en voorgevel (noordwest) aan de Dorpsstraat

De linker zijgevel (noordoost) is vrij gesloten van opzet en wordt verticaal geleed door hoekpilasters en drie tussengelegen pilasters, waarvan twee oude schoorsteenkanalen die nu zijn afgetopt tot onder de geprofileerde gootboei die de gevel beëindigt. De vensteropeningen zijn verspreid: op kelderniveau bevinden zich nadrukkelijk geprononceerde openingen met ventilatieroosters voor de kruipruimte. Op het niveau van de begane grond zijn er twee kleine klepramen (waarvan één afgeplaat) en nabij de achtergevel drie houten kozijnen met vierruits stalen ramen. Op de verdieping bevindt zich één rond houten raam en een grote pui met een vijfdeling rond een grote centrale ruit.

De achtergevel (zuidoost) telt drie vensterassen, waarvan alleen de rechter nog intact is. De rechthoekige vensters met houten kozijnen bevatten vierruits stalen ramen. Op de begane grond wordt het overige deel van de gevel getekend door de gesloopte aanbouw en de verbindingen die daar naartoe waren gemaakt.

De rechter zijgevel (zuidwest) is lager dan de overige gevels, door de asymmetrische opzet van de kap, waardoor de voorgevel wordt geharmoniseerd. De gevel wordt gedeeltelijk aan het zicht onttrokken door een belendende bebouwing, waaronder een een aanlagse aanbouw in de vroegere steeg. Op de verdieping bevinden zich drie vensters: één klein raampje, een houten kozijn met vierruits stalen raam en een houten kruiskozijn met vier vierruits stalen ramen. Tegen de gevel is een gemetseld schoorsteenkanaal opgetrokken, maar de schoorsteen is boven gootniveau afgebroken. De gevel wordt beëindigd door de houten bakgoot op eenvoudige klossen.

Achtergevel (zuidoost), aan de Hollandse IJssel en de linker zijgevel, aan de Veerstoep

Rechter zijgevel (zuidwest)

In het interieur bestaat de begane grond thans uit een open ruimte, die aan de achterzijde van het pand wordt opgedeeld door middel van een gemetselde wand haaks op de dijk. De vloer is gedeeltelijk uitgevoerd in beton en gedeeltelijk als een houten balklaag met delen. Buiten het pand bevindt zich een eenlaagse aanbouw, in de vorm van een overdekte steeg. De vloer van de eerste verdieping bestaat eveneens uit enkelvoudige houten balklagen met delen. Deze verdieping bevat aan de voorzijde van het pand een ruimte over de volledige breedte – de voormalige raadszaal. Daarachter is in de linker beuk een verdeling in een tussen- en achterkamer. De beuk rechts van de middenmuur bevat thans geen vloer meer en is open, behoudens twee kleine ruimten tegen de rechter zijgevel, waarin zich een toilet en een trap naar de zolder bevonden.

De zoldering is ongedeeld behoudens een vaste houten kast tegen het achterdakvlak en bevat de kapconstructie, bestaande uit grenen spanten met kreupele stijlen, gordingen en dakbeschot.

Interieur begane grond, voorzijde

Interieur begane grond: linksachter en rechtsachter (waar de verdiepingvloer ontbreekt).

Overdekte steeg begane grond

Achterkamer linker beuk 1^e verdieping

Tussenkamer linker beuk 1^e verdieping

Achterzijde rechter beuk 1^e verdieping, vloer ontbreekt

Voorruimte 1^e verdieping – voormalige raadszaal richting rechter zijgevel

Voorruimte 1^e verdieping – voormalige raadszaal richting linker zijgevel

Zolder, kijkend richting linker zijgevel en achtergevel

3. Beschrijving bouwtechnische gebreken

Het gebouw is in oktober 2025 bouwtechnisch geïnspecteerd. De daken waren daarbij niet vanaf de buitenzijde toegankelijk of bereikbaar. Foto's zijn – tenzij anders vermeld – vervaardigd bij deze inspecties. Voor een exacte aanduiding van de locatie van de geconstateerde gebreken wordt verwezen naar de als bijlage bij deze rapportage behorende gebrekentekeningen, volgens de tekeningenlijst in bijlage 1.

Dak en kapconstructie

Er is sprake van aanzienlijke lekkage van het dak, met name vanuit het platte dak. Hierdoor is het dakbeschot onder het platte dak over vrijwel het gehele oppervlak ernstig aangetast door houtrot.

Plaatselijk is hierdoor ook de bovenzijde van het hellende dak aangetast. Hier zijn ook de ruiters onder de nokvorsten en de gording aangetast.

Op de kruising van de dakvlakken boven de voorgevel en rechter zijgevel is sprake van lekkage door gebreken aan de hoekkepervorsten. Hier zijn de hoekkeper, de ruiters en het dakbeschot aangetast.

Flinke delen van het beschot van de hellende daken zijn in ieder geval aan de binnenzijde nog in goede staat. Ter plaatse van de voorgevel en de beide zijgevels is de kapvoet echter in slechte staat. Hier zijn de onderzijde van het beschot en de muurplaat op zeer veel plaatsen ingerot.

Ter plaatse van de linker zijgevel is over een lengte van ca. 5 meter vanaf de voorgevel sprake van zwam in de muurplaat en het onderliggende muurwerk.

Ter plaatse van de voorgevel is eveneens sprake van zwam, in het midden boven de gevel. Tot slot is ook de onderzijde van het oude kilkeperspant onder het dakvlak van de rechter zijgevel door zwam aangetast.

De keramische pannen lijken visueel overwegend in redelijke staat te verkeren. Wel zijn hier en der enkele pannen weggezakt, ook onder hoek- en kepervorsten, die overwegen los zijn en soms gescheurd. Het muurlood is verouderd en los.

De goot van de rechter zijgevel is op de hoek met de voorgevel doorgezakt doordat de klossen die de bakgoot moeten ondersteunen gevorderd zijn aangetast door houtrot. De gootbodem en boei zijn over de gehele rechter zijgevel aangetast.

Ter plaatse van de gesloopte schoorsteen
boven de rechter zijgevel wortelt begroeiing in
het dak.

Voorgevel (noordwest)

De fries en gootboei zijn in het midden van de
voorgevel zichtbaar aangetast. Dit is tevens de
locatie waar in de kap zwam aanwezig is. De
gootbodem lijkt over een grote lengte rot. ,

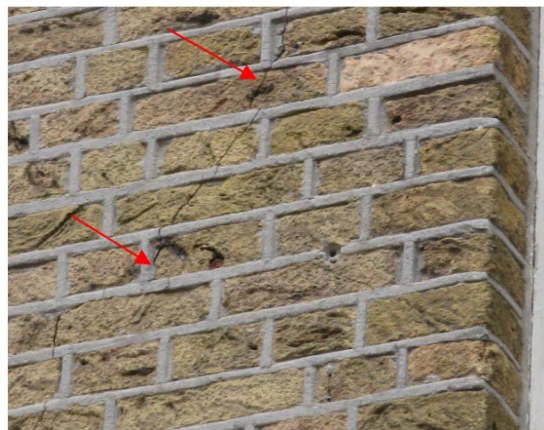
Bovenin beide hoeken van de gevel bevinden
zich diagonale scheuren. De oorzaak is niet
direct zichtbaar, maar is vrijwel zeker gelegen
in corrosie van blindankers van de balklaag van
de zoldering.

Het wat verholen gelegen deel rechts van de voorgevel vertoont scheuren en uitgesleten / los voegwerk.

Aan weerszijden van het middelste venster op de 1^e verdieping bevinden zich scheuren, die veroorzaakt worden door in de muur achtergebleven restanten van de verankering van de balustrade van het balkon.

Rondom de vensters op de verdieping bevinden zich enkele lichte zettingsscheuren.

Het voegwerk in de gehele gevel is erg hard. Het is een knipvoeg in cement, die onvoldoende dampopen is en erg star. Door de hier hogere vochtbelasting is het voegwerk in het plint gedeeltelijk weggevallen.

platvoeNaast de entree bevinden zich enkele sterk gecorrodeerde keilbouten, die op termijn tot schade aan het muurwerk zullen leiden.

Links van de entree bevindt zich een forse boomstronk; het is aannemelijk dat deze in het metselwerk van de gevel wortelt. De stronk is dood, zodat er hierdoor geen schade meer kan ontstaan, maar het dode hout kan wel gaan rotten, met het risico op de vorming van zwam in het muurwerk.

De hardsteen stoep is gebroken.

De kozijndorpels en onderzijde van de deuren op de verdieping zijn ernstig aangetast door houtrot.

De hekjes van de Franse balkons en het bovenlicht boven de entree zijn gecorrodeerd.

De onderdorpel van het venster links op de begane grond is ingerot.

Het lijstwerk van de balusters en fries rondom de entree vertonen op meerdere plaatsen aantasting door houtrot; vermoedelijk zijn de houten delen aan de achterzijde geheel aangetast.

De entreedeeuren zijn aan de onderzijde aangetast door houtrot, gescheurd en beschadigd.

Linker zijgevel (noordoost)

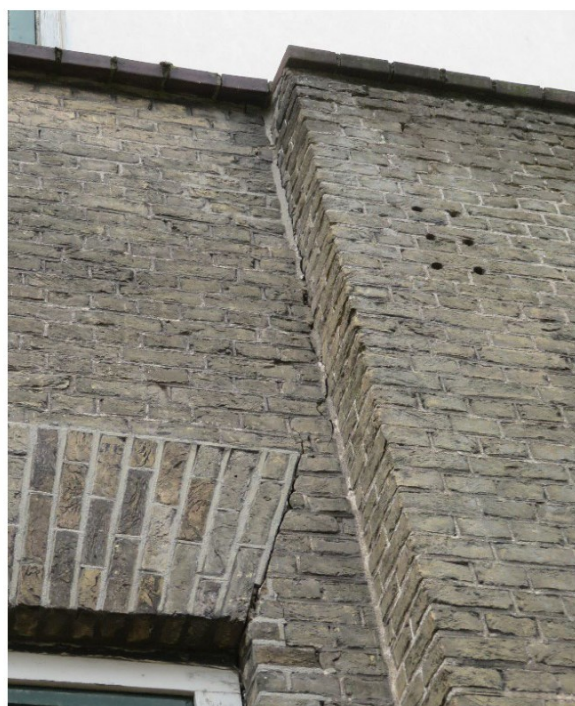
Het metselwerk van het voormalige schoorsteenkanaal is zowel bovenaan de gevel als ter plaatse van het plint los, doordat het voegwerk zeer diep is uitgesleten.

Enkele roestende keilbouten en ankers leiden tot schade aan de steen.

Het metselwerk van de pilaster die door de pui wordt doorsneden blot aan de bovenzijde op, vermoedelijk door een inwendig corroderende verankering. Langs deze pilaster loopt een scheur. Langs het maaiveld is een flink aantal stenen los.

Het stucwerk op het plint nabij de voorgevel is los / weggevallen en de stenen zijn los.

Langs de bovenrand van de gevel zijn net onder / achter de fries en gootlijst stenen los, vermoedelijk door het corroderen van de muurplaatverankering.

Het muurwerk van het nieuwere bouwdeel aan de achterzijde bevat enkele verticale scheuren, welke vermoedelijk het gevolg zijn van een combinatie van zetting/trillingen en spanning door de sterk gecorrodeerde frames van de ventilatieroosters van de kruipruimte.

Verspreid over de gehele gevel komt uitgesleten voegwerk voor.

Het schilderwerk van de kozijnen en ramen is sterk verouderd, waardoor het houtwerk verweerd is en het staal gecorrodeerd. De stopverf is verdroogd en los.

Het kozijnhout van het ronde venster vertoont aan de onderzijde openstaande naden en windscheuren.

Rechter zijgevel (zuidwest)

Het voegwerk is verspreid over de gevel uitgesleten.

Roestende pennen leiden bij het achterste venster tot schade aan het muurwerk.

Het schilderwerk is sterk verouderd, waardoor het houtwerk verweerd is. De onderdorpel van het vierruits raam is ingerot.

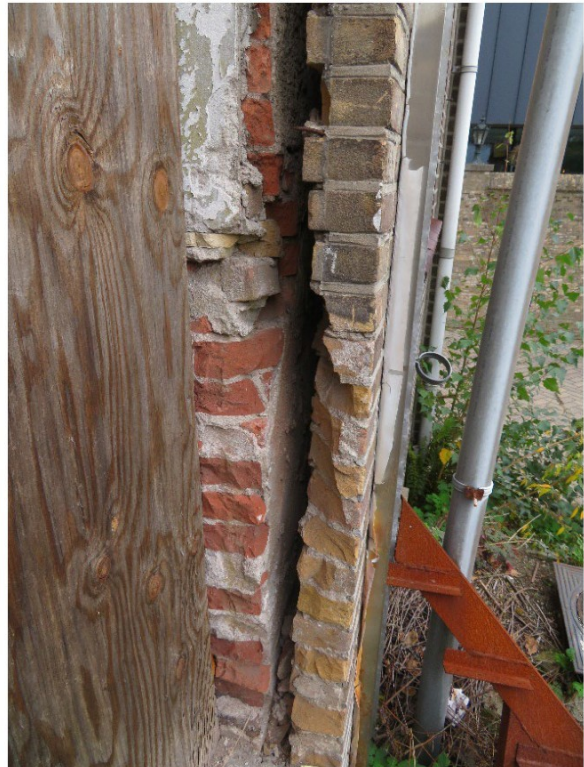

De onderdorpel van het toiletraampje is aangetast door houtrot.

Achtergevel (zuidoost)

De gevel is uitgevoerd als een spouwmuur met een steens binnenblad en een halfsteens buitenblad. Het aantal spouwankers lijkt nogal beperkt.

Het muurwerk vertoont boven een van de ramen op de verdieping een forse scheur, vermoedelijk als gevolg van een corroderend kozijnanker.

Rondom en boven de vensters zijn verspreid lichte zettingsscheuren aanwezig.

Het schilderwerk is sterk verouderd, waardoor het houtwerk verweerd is. De houten onderdorpels zijn ingerot en de ramen gecorrodeerd. De stopverf is verdroogd en los.

Interieur

De vloer van de begane grond is op de hoek van de voorgevel en rechter zijgevel ingerot en doorgezakt. De kruipruimte wordt op zich wel voldoende geventileerd via de roosters in de linker zijgevel en achtergevel, maar ter plaatse van de voorgevel en rechter zijgevel zijn geen roosters, zodat er toch delen zijn die vermoedelijk onvoldoende geventileerd zijn – ook al omdat er veel puin onder de vloeren ligt. Verder is er over een groot deel van de vloer een zandcementvloer gestort, die het hout verstikt en doet rotten.

De balklaag en het dak in de overdekte steeg langs de rechter zijgevel zijn geheel aangetast door houtrot.

De blindankers van de houten balklagen zijn in het muurwerk gecorrodeerd.

De strijk balk van de vloer van de 1^e verdieping langs de rechter zijgevel is ter plaatse van de oplegging in de voorgevel ingerot. Ook het vloerbeschot net naast het trapgat vertoont aantasting.

De stalen latei onder de balklaag van de 1^e verdieping in de rechterbeuk van het pand lijkt onvoldoende stabiel opgelegd in het muurwerk en is daarom reeds gestempeld.

Bij de sparing in de muur op de begane grond tussen de linker- en rechter beuk ontbreekt de latei. Het muurwerk erboven is gescheurd.

Volgens de inspectie van ODMH is er sprake van een constructief probleem en is de voorgevel losgescheurd van de zijgevels. Daarvan is bij onze inspectie echter niets gebleken. Het muurwerk op beide hoeken van de voorgevel sluit zonder scheurvorming aan op dat van de zijgevels.

Op de verdieping zijn de monumentale afwerkingen van de raadszaal illegaal gesloopt. Het muurwerk dat daardoor in het zicht gekomen is vertoont wel een scheur tussen de binnenmuur en de rechter zijgevel. De binnenmuur is duidelijk iets verzakt ten opzichte van de buitengevel, vermoedelijk als gevolg van de vele sparingen die hieronder op de begane grond zijn gemaakt, en die worden opgevangen door niet deugdelijk geconstrueerde lateien.

De binnenmuur tussen de raadszaal en de achtergelegen ruimten bevat een veelheid aan scheuren, vermoedelijk alle door de aanpassingen op de begane grond. Het pleisterwerk met marmer-imitatie schilderwerk is door de scheurvorming ernstig beschadigd.

Op de hoek van de binnenmuur en de linker zijgevel is het muurwerk aangetast door huiszwam. Ook de houten balklaag is hier aangetast. Tegen de zijgevel bevindt zich een halfsteens klamp; de wam zal zich ook in de ruimte tussen deze klamp en de feitelijke gevel hebben gevestigd.

De strijk balk onder de zoldervloer langs de rechter zijgevel is op de hoek met de voorgevel aangetast door houtrot.

De schouw en lambriseringen van de raadszaal zijn illegaal gesloopt. Een klein stukje van de lambrisering is bewaard gebleven, waaronder ook het deel met daarop het gemeentewapen van Moordrecht.

Van achter de lambriseringen zijn nu uit een eerdere bouwphase daterende marmerimitatieschilderingen in het zicht gekomen. Deze vertonen veel scheuren en beschadigingen.

De vloerdelen in de tussenkamer in de linkerbeuk zijn tamelijk dus en sluiten niet goed aan, waardoor er kieren tussen de messing en groef aanwezig zijn.

De balklaag en vloerdelen van de zoldervloer vertonen sporen van lekkages en bevatten mogelijk delen die zijn aangetast. De zoldervloer vertoont aan de bovenzijde plaatselijk vermolmde en aangetaste delen.

De schoorsteenkanalen op de zolder vertonen scheuren.

4. Overzicht van de te nemen maatregelen

Onderhoud / restauratie

In algemene zin is bij de inspectie geconstateerd dat het gebouw in een slechte staat van onderhoud verkeert. Er is een groot aantal gebreken, die op korte termijn herstel vergen. Daarbij moet worden opgemerkt dat de schade in de regel zover gevorderd is, dat noodherstel door het treffen van tijdelijke maatregelen niet meer mogelijk of zinvol is, omdat veel van de locaties waar dat zou moeten plaatsvinden niet goed en veilig bereikbaar zijn. De grootste lekkage vindt namelijk plaats via het platte dak, dat absoluut niet meer veilig beloopbaar is, zodat het niet goed mogelijk is daaraan herstellingen uit te voeren. Afdekken met een zeil zal een tijdelijke oplossing bieden, maar is onmogelijk voldoende stormvast te bevestigen, wat het risico met zich meebrengt voor het ontstaan van juist veel meer gevolgschade, aan zowel het pand als de omgeving. Wellicht is het wel zinvol te proberen vanuit een hoogwerker de goten en pannenbedekking na te lopen en herstellen, alhoewel dat laatste door de schuif van de kap niet gemakkelijk is en de rechterzijde van het pand, waar de meeste schade aan de kapvoet is, daarmee niet bereikbaar te maken is. In veel gevallen is dit niet direct problematisch: met name ter plaatse van de voorgevel, linker zijgevel en rechter zijgevel aan de voorzijde is het houtwerk in de kapvoet reeds zodanig verregaand aangetast dat behoud daarvan sowieso niet meer mogelijk is. Wel is het stutten van ondeugdelijke lateien en aangetaste balken in het interieur van belang; dit is voor zover te overzien op de meeste plaatsen reeds voldoende uitgevoerd, behalve bij de sparing in de middenmuur. Het advies is hier een extra onderstempeling aan te brengen.

Alles bij elkaar optellend is het essentieel om zo snel mogelijk een volledige, integrale en ononderbroken casco-restauratie aan het pand te laten uitvoeren; dat is de enige mogelijkheid om duurzaam herstel van het pand te bewerkstelligen.

Aanpak van de werkzaamheden

In algemene zin geldt dat alle werkzaamheden aan monumenten moeten worden uitgevoerd conform de relevante beoordelings- en uitvoeringsrichtlijnen voor de restauratie van monumenten, zoals die door de Stichting Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg zijn opgesteld. Deze zijn opgesteld voor allerlei soorten werkzaamheden, maar in algemene zin gelden bij deze richtlijnen de volgende uitgangspunten:

- Beperk de omvang van de ingreep, 'zo veel als noodzakelijk is en zo weinig als mogelijk is'.
- Voer de ingreep degelijk uit, om (opnieuw) ingrijpen zo veel mogelijk te voorkomen of zo lang mogelijk uit te stellen.
- De ingreep moet passend (compatibel) zijn binnen de gegeven situatie (invloed op fysische processen mag niet tot schade leiden, reparaties moeten zwakker zijn dan het origineel).
- Vervang bij voorkeur met hetzelfde materiaal (of materiaal met dezelfde eigenschappen) en/of dezelfde techniek.

Belangrijke kernbegrippen daarbij zijn de volgende:

- **Compatibiliteit:** Een ingreep of behandeling mag geen schade (in technische of esthetische zin) toebrengen aan het aanwezige historische materiaal. De ingreep zelf dient binnen die randvoorwaarden zo duurzaam mogelijk te zijn.
- **Herbehandelbaarheid:** Een ingreep of behandeling moet herhaalbaar zijn na degradatie van de ingreep tot een onacceptabel niveau.
- **Reversibiliteit:** Een ingreep moet volledig omkeerbaar zijn of omkeerbaar zijn zonder schade. Of het gaat bij de ingreep om een herkenbare toevoeging, die dankzij de herkenbaarheid weer ongedaan kan worden gemaakt.

Als uitgangspunt geldt dat met alle waardevolle onderdelen van een monument zorgvuldig omgegaan wordt. Zorgvuldigheid betekent in dit geval, dat voor deze elementen een afweging wordt gemaakt op basis van de zogeheten "restauratieladder". Hierin wordt de voorkeursvolgorde

voor ingrepen aan een cultuurhistorisch waardevol object vastgelegd in onderstaande hiërarchie van restauratiecategorieën, waarbij de regel boven uit oogpunt van onderhoud en restaureren steeds de voorkeur heeft boven de ondergenoemde regel. Welke restauratiecategorie van toepassing is, hangt af van de fysieke samenhang en de cultuurhistorische waardenstelling van het betreffende bouwdeel.

↓	Conserveren / onderhoud	
	Repareren	
	Vernieuwen	Kopiëren
		Imiteren
Verbeteren		

In deze hiërarchie gaan conserveren, onderhoud en repareren voor vernieuwen. Het materiaal is immers de fysieke drager van de historische waarde. Als conserveren of onderhoud onvoldoende is, gaat men over tot repareren. Indien onderdelen niet meer gerepareerd kunnen worden gaat men over tot vernieuwen.

Dit betekent dat alleen vernieuwing alleen plaatsvindt:

- bij bedreiging van het voortbestaan (het verval – van het kunstwerk of deel daarvan – kan niet gestopt worden);
- bij technisch falen van een constructie, materiaal of afwerking.

Bij vernieuwen bestaan drie opties: kopiëren, imiteren en verbeteren. Als traditionele technische middelen niet toereikend blijken om een monument te restaureren (kopiëren), dan is het aanvaardbaar om een beroep te doen op bewezen moderne conserverings- en constructiemethoden (imiteren). Het verbeteren van (onderdelen van) het kunstwerk is alleen van toepassing indien een gebruikersdoel hierom vraagt.

Concrete vertaling naar restauratieplan

In het navolgende zal allereerst in grote lijnen worden geschetst welke maatregelen noodzakelijk zijn. Daarna wordt per soort materiaal of onderdeel opgegeven welke eisen er aan het herstel worden gesteld, hoe het herstel moet worden aangepakt en welke herstelwerkzaamheden er worden geadviseerd. Hierbij wordt de volgorde en codering van de z.g. Stabu-bestekssystematiek gevolgd.

Aanpak in brede zin

Om het herstel op een deugdelijke wijze te kunnen uitvoeren is het noodzakelijk rondom het gehele pand een steiger op te trekken tot aan de kapvoet.

Voor een duurzaam herstel zullen alle pannen en vorsten moeten worden afgenomen en uitgesorteerd voor hergebruik. De panlatten en tengels worden gesloopt en op de herstellende onderconstructie teruggebracht, met daartussen een ventilerende folie. Het herstel van de kapconstructie zal in ieder geval omvatten dat het gehele beschot van het hellende dak, vanaf de muurplaat tot de onderste gording wordt verwijderd ter plaatse van de voorgevel en de zijgevels van het oude bouwdeel, waarna alle muurplaten en kantplanken van de goten kunnen worden vervangen. Van de overige delen van de hellende daken worden aangetaste delen van het beschot vervangen, evenals de eventueel aangetaste delen van de daaronder aanwezige constructies als gordingen, keperspanten en ravelingen. De bitumineuze dakbedekkingen op het platte dak en het daaronder aanwezige dakbeschot worden gesloopt en geheel vervangen; de verwachting is dat ook de randbalk en -ruiter daar omheen geheel vervangen moeten worden. Met het oog op de herbestemming wordt daarbij onder de bitumen meteen een isolatie aangebracht. Het muurlood

ter plaatse van de aansluiting op de schoorstenen wordt vervangen. Het metselwerk van de schoorstenen wordt hersteld door kapotte stenen in te boeten en waar nodig het voegwerk te vervangen; de gesloopte schoorsteen wordt opnieuw opgetrokken tot ca. één meter boven de dakgoot en wordt daar – met inachtneming van enige ruimte of openingen ten behoeve van de ventilatie van de schacht - afgedekt met een betonnen plaat. Op het herstelde dak moeten de afgenomen pannen en vorsten worden teruggebracht.

De zinken gootbekledingen worden gesloopt en de gootbodems worden vervangen; de ingerotte en aangetaste delen van de boeien, ondersteunende klossen en de eronder aanwezige frieslijsten worden aangescherfd. Daarna wordt een nieuwe zinken gootbekleding aangebracht. De vergaarbakken en hemelwaterafvoeren worden geheel vervangen in zink, met gietijzeren ondereinden waar nodig. De boeien, overstekken, fries, gootlijsten en klossen moeten tot slot geheel worden kaalgemaakt en opnieuw worden geschilderd.

Het platte dak van de overkluisde steeg langs de rechter zijgevel wordt geheel gesloopt en vervangen door een nieuwe balklaag met beschot, isolatie en een bitumineuze dakbedekking. Het muurlood rondom in aansluiting op de opgaande gevels wordt geheel vervangen.

Ter plaatse van de zwamaantasting in de kapvoet zal ook het aangrenzende muurwerk daartegen behandeld moeten worden. Daartoe moet alle stucwerk dat aanwezig is aan de binnenzijde van de muur tot op een afstand van ca. 2 meter rondom de zichtbare zwamsporen worden afgehakt. Ter plaatse van de linker zijgevel bevindt zich in de raadszaal een halfsteens klamp, die eveneens verwijderd moet worden om de sporen van zwam die zich in de spouw bevinden te kunnen verwijderen en het muurwerk te behandelen. Dit behandelen moet worden uitgevoerd door een hierin gespecialiseerd bedrijf en omvat een combinatie van het afbranden van de zichtbare sporen en het met een zwamdodend gif impregneren van het muurwerk.

Het herstel van de gevels bestaat daaruit dat de daarin aanwezige gecorrodeerde ijzeren verankeringen worden vrijgemaakt, ontroest, geconserveerd en ingepakt in vetband. Daarna kan het metselwerk worden hersteld door de schade rondom in te boeten en de vrijgemaakte verankeringen opnieuw aan te metselen. Ook incidentele gescheurde en beschadigde of losse stenen in de gevels moeten worden hersteld door deze in te boeten. Losse en uitgespoelde delen van het voegwerk moeten worden uitgehakt en opnieuw worden gevoegd. Ter plaatse van de achtergevel zullen extra renovatie-spouwankers moeten worden aangebracht om het buitenblad van deze spouwmuur weer deugdelijk aan het steens binnenblad te koppelen. Het aanpassen / herstellen van de sparingen in de achtergevel zal als onderdeel van de herbestemming moeten worden opgepakt en maakt geen deel uit van het cascoherstel. Wel moet zorggedragen worden voor een deugdelijke afdichting. De ventilatieroosters in de gevel ter hoogte van de kruipruimte moeten worden verwijderd. Omdat het door de ligging van het pand en de beperkte ruimte onder de vloer onmogelijk lukt de gehele kruipruimte goed geventileerd te houden, zal er t.z.t. in de nieuwe situatie een betonvloer op isolatie moeten worden aangebracht. Dit behoort tot de herbestemmingsfase en maakt derhalve geen deel uit van dit restauratieplan, maar er wordt wel al op voorgesorteerd door geen nieuwe ventilatieroosters aan te brengen, maar de sparingen iets terugliggend dicht te metselen.

De aangetaste delen van de pilaster en fries van de entree moeten worden aangescherfd. De gebroken hardsteen stoep behoeft vooralsnog geen herstel. De aangetaste kozijndorpels van de vensteropeningen op de 1^e verdieping in de voor- en achtergevel moeten worden vervangen en de aangetaste delen van de kozijnstijlen moeten worden aangescherfd. Dit geldt ook voor het raamkozijn links op de begane grond in de voorgevel. De overige kozijnen moeten worden hersteld door aangetaste delen in te stukken of, bij kleinere schades, te herstellen met Repair Care. De onderzijde van de deuren in de voorgevel moet worden aangescherfd. Het herstel van de ramen raakt nadrukkelijk aan de planvorming voor herbestemming en is voor het cascoherstel in deze fase nog niet noodzakelijk, zodat geadviseerd wordt daaraan thans nog geen werkzaamheden te verrichten. Ter plaatse van eventuele uitgenomen ramen moeten de sparingen deugdelijk worden

gedicht. Daarna moet alle houtwerk en staalwerk van de kozijnen, ramen en deuren worden geschilderd; waar nog werkzaamheden moeten worden uitgevoerd ten behoeve van de herbestemming kan het schilderen beperkt blijven tot tweemaal gronden.

In het interieur verdient het de aanbeveling de houten vloer en balklaag van de begane grond geheel te verwijderen, omdat ventilatie van de zeer ondiepe kruipruimte onder het pand niet goed mogelijk is, waardoor er altijd risico zal blijven bestaan op het ontstaan van houtrot. Na het verwijderen kan eventuele zwamaantasting hier worden verwijderd en behandeld. De nieuwe vloeropbouw zal moeten worden bepaald in het herbestemmingsplan, maar zal vermoedelijk bestaan uit een betonvloer op isolatie op het zand.

Ter plaatse van de binnenmuren op de begane grond moeten de gesloopte delen van de binnenmuren weer worden opgemetseld om de constructieve stabiliteit van de wanden en balklagen te herstellen. Door het verwijderen van de vloer kunnen de funderingen van deze binnenwanden worden nagezien en waar nodig hersteld, om daarop weer te kunnen voorbouwen. Bij het optrekken van de nieuwe wanden kan uiteraard rekening gehouden worden met de wenselijke sparingen ten behoeve van de herbestemming. Na het herstellen van de wanden kunnen de scheuren in de binnenmuur op de 1^e verdieping worden hersteld d.m.v. inboeten en kan de koppeling van de binnenmuur aan met name de rechter zijgevel worden hersteld met behulp van RVS ankers, in de vorm van voegwapening welke vanaf de buitengevel in het hart van de binnenmuur kan worden ingeboord en verlijmd.

De door houtrot en zwam aangetaste strijk balken langs de linker en rechter zijgevel van zowel de vloer van de 1^e verdieping als de zolder moeten geheel worden vervangen. De kwaliteit van de overige balklagen moet ter plaatse van de oplegging in de muren worden gecontroleerd; aangetaste balkkoppen moeten worden hersteld door deze aan te scherven. Het vloerbeschot moet op alle verdiepingen worden nagezien en aangetaste of vermoldde delen moeten worden vervangen. Op de zolder moeten de scheuren in de schoorsteenkanalen worden ingeboet.

Aanpak raadszaal

Conform de last onder dwangsom moeten de verwijderde schouw en het gemeentewapen worden teruggebracht; daarnaast wordt gesteld dat de marmerimitatie-beschildering moet worden behouden. Deze elementen behoren tot twee verschillende bouwfasen en zijn over elkaar heen aangebracht, zodat geheel reconstrueren van beide elementen niet mogelijk is. In het ontwerp voor de restauratie is ervoor gekozen de beide elementen juist niet uit elkaar te trekken, maar deze gelaagdheid te laten zien door de lagen opnieuw over elkaar heen aan te brengen, op de binnenmuur en de linker zijgevel. Op deze wanden worden de schouw en het behouden deel van de lambriserings met het gemeentewapen op hun oorspronkelijke plaats teruggebracht. Op de wanden daar omheen wordt de marmering hersteld (binnenwand) of gereconstrueerd (linker zijgevel, waar de klamp moet worden verwijderd i.v.m. zwam). De ontwerptekening voor deze opzet is als losse bijlage bij deze rapportage opgenomen.

Ter plaatse van de teruggebrachte delen lambriserings wordt de marmerimitatie aan het zicht onttrokken. Daarnaast zullen bij de herbestemming ook andere delen aan het zicht worden onttrokken, gelet op de noodzaak om isolatie aan te brengen in de vorm van voorzetwanden. Daarbij is het van belang dat geen verdere schade aan de marmering wordt toegebracht en dat deze als zodanig achter de afwerkingen geconserveerd wordt. Dit kan door zowel de terug te plaatsen lambriserings als de voorzetwanden geheel los van de nog aanwezige delen van de schilderings te plaatsen, op een stijl- en regelwerk met bevestigingspunten op de vloer en boven de schilderings op de wanden. Daarbij moet er uiteraard ook rekening gehouden worden met bouwfysische aspecten; dit zal voor de voorzetwanden onderdeel uitmaken van het herbestemmingsontwerp.

Tijdspad

De vergunningaanvraag voor de casco restauratie zal na het vooroverleg met de commissie in december ingediend kunnen worden. De verwachting is dat er in maart 2026 vergunning kan worden verstrekt, welke in dat geval eind april 2026 onherroepelijk is, waarna er met de werkzaamheden kan worden gestart. De periode januari – maart zal ondertussen worden benut voor prijsvorming met één of meerdere ervaren restauratieaannemers.

Werkomschrijvingen te nemen maatregelen

In het navolgende worden de bij de uitvoering van de werkzaamheden relevante richtlijnen, de te leveren kwaliteit en de concrete maatregelen per onderdeel opgesomd.

05 BOUWPLAATSVOORZIENINGEN

05.1 STEIGERWERKEN EN HULPMIDDELEN

- 1 De aannemer moet in zijn aanbieding rekenen op alle voorzieningen en hulpwerktuigen als steigers, hoogwerkers, liften en/of rolsteigers die nodig zijn om de in dit bestek omschreven werkzaamheden op een, veilige, goede en vakkundige wijze te kunnen uitvoeren.
- 2 Het demonteren van de steiger of het afvoeren van de hoogwerker kan pas plaatsvinden nadat de directie de uitgevoerde werkzaamheden heeft goedgekeurd en er door derden geen werkzaamheden behoeven te worden uitgevoerd.

05.2 BESCHERMINGEN

- 1 Overall waar naar oordeel van de directie verontreiniging, beschadiging, vernieling of verloren gaan van bouwstoffen, van het werk of van de daarmee in verband staande eigendommen en werken van de opdrachtgever en derden is te duchten, treft de aannemer afdoende beschermingsmaatregelen. Een en ander ter goedkeuring van de directie.
- 2 De aannemer dient de bestrating en/of groen voldoende te beschermen tegen beschadigingen als gevolg van steiger- of hoogwerkergebruik.
- 3 Bij alle werkzaamheden aan de dakvlakken en goten moeten de onderliggende constructies, afwerkingen en ruimten beschermd worden tegen weersinvloeden, vallend puin e.d. Hiertoe moet de aannemer boven de daken waaraan werkzaamheden verricht worden een tijdelijke afdichting maken ter goedkeuring van de directie. Aan het einde van elke werkdag moeten dakvlakken en goten waaraan gewerkt is, afgedekt te worden met dekzeilen e.d.
- 4 Bij het maken van openingen in de gevels moeten de overblijvende openingen lek- en tochtvrij zodanig afdicht worden dat onderliggende en aansluitende gedeelten van het werk geen waterschade ondervinden en het gebouw niet toegankelijk is voor onbevoegden. Deze afsluitingen te realiseren met nauwkeurig op de sparing aansluitende platen multiplex e.d. Deze afdichtingen behoeven de goedkeuring van de directie. De aannemer blijft aansprakelijk voor schade ontstaan door eventuele problemen met voornoemde afdichtingen.
- 5 Losse interieurelementen door de aannemer te verzamelen en op een veilige plaats in het gebouw op te slaan.

10 STUT- EN SLOOPWERKEN

10.1 STUT- EN STEMPELWERKEN

- 1 Algemeen
 1. Ter plaatse van weggebroken muurgedeelten, balk- of spantconstructies moeten de nodige voorzieningen worden aangebracht voor het stutten, schoren en stempelen van vrijkomende, niet meer ondersteunde constructies en het opvangen van spatkrachten. Deze eventueel laten berekenen door een constructeur.
 2. Deze constructies behoeven de goedkeuring van de directie en eventueel de plaatselijke dienst Bouw- en Woningtoezicht.
 3. Deze goedkeuring ontslaat de aannemer niet van zijn verantwoordelijkheid volgens de UAV.

- 2 Uit te voeren werkzaamheden
 1. Het tijdelijk onderstempelen van de sparing in de middenmuur op de begane grond.
 2. Het stutten of onderstempelen van constructies voor zover noodzakelijk ten behoeve van de uitvoering van de elders in dit bestek omschreven werkzaamheden.

10.2 SLOOPWERKEN

1 Algemeen

1. Alle sloopwerken moeten in overleg met de directie geschieden, zo nodig nadat het nodige documentatiewerk is verricht door de directie en eventueel de opdrachtgever.
2. De sloopwerken moeten worden verricht met in acht name van de bestaande constructies en motieven, decoraties, enz. van het bouwwerk.
3. Eventuele vondsten van historische of waardevolle aard moeten onmiddellijk bij de directie of opdrachtgever gemeld of afgegeven worden.
4. Voor demontage moeten alle her te gebruiken onderdelen goed gedocumenteerd en gemerkt worden, zodat elk onderdeel, indien het hergebruikt kan worden, weer op zijn oorspronkelijke plaats aangebracht kan worden.

2 Afkomende materialen

1. Afkomende materialen (incl. puin, afval en overtollige grond) worden eigendom van de aannemer, voor zover in dit artikel of elders in het bestek niet anders wordt bepaald. Deze materialen moeten zo snel mogelijk worden afgevoerd.
2. De waarde van de niet nader genoemde, aan de aannemer verblijvende materialen wordt gesteld op nihil.
3. De volgende afkomende materialen verblijven aan de opdrachtgever:
 - onbeschadigde handvorm baksteen.
 - natuursteen. afkomend nog bruikbare ankerwerken.
 - In goede staat verkerende pannen en vorsten.
 - alle niet nader genoemde onderdelen en bouwstoffen welke i.v.m. de uitvoering van de werkzaamheden tijdelijk moeten worden weg genomen.
 - alle overige door de directie aan te wijzen materialen.
4. De wederom toe te passen oude bouwstoffen te ontdoen van vuil, mortelresten en andere verontreinigingen en deze, naar hun aard voldoende beschermd, op te bergen voor hergebruik.

3 Nadere omschrijving van het sloopwerk.

Het uitvoeren van alle niet nader genoemde sloopwerken welke het logisch gevolg zijn van de hierna te omschrijven werkzaamheden, alsmede welke af te leiden zijn uit het verschil tussen de tekeningen van de bestaande en nieuwe toestand.

4 Uit te voeren werkzaamheden:

1. De bitumineuze dakbedekkingen.
2. Het dakbeschot van het hoge platte dak.
3. De randbalken rond het platte dak.
4. De panlatten en tengels.
5. De nok- en hoekkeperruiters
6. Het beschot van de hellende daken boven de voorgevel en de beide zijgevels van het oude bouwdeel, vanaf de muurplaten tot de onderste gording.
7. De muurplaten boven de voorgevel en de beide zijgevels van het oude bouwdeel.
8. De overige, door houtrot aangetaste delen van het dakbeschot.

9. De zinken gootbekledingen.
10. De hemelwaterafvoeren.
11. De gootbodems en achter-kantplanken van de goten.
12. De boei van de goot boven de rechter zijgevel.
13. De ventilatieroosters in de linker zijgevel en achtergevel. De strijk balken in het voorste bouwdeel tegen de linker- en rechter zijgevel.
14. De balklaag en het beschot van het eenlaagse bouwdeel tegen de rechter zijgevel.
15. De gehele vloer van de begane grond.
16. De halfsteens klamp tegen de binnenzijde van de linker zijgevel in de raadszaal.
17. Verwijderen van alle stucwerk tot minimaal 2 meter vanaf de zwamaantasting in het muurwerk.
18. De boomstronk ter plaatse van de voorgevel.

12 GRONDWERK

1 Algemeen

1. De aannemer meldt de aanvang van de uitvoering van de graafwerkzaamheden, waarbij mogelijk in de grond aanwezige kabels en leidingen betrokken zijn, conform de grondroedersregeling (Wet Informatie-uitwisseling Ondergrondse Netten; WION) aan het daarvoor bestemde digitaal loket van het Kadaster (Klic-online). Vóór de aanvang van de (graaf)werkzaamheden waarbij in de grond aanwezige kabels en leidingen betrokken zijn, traceert de aannemer de ligging hiervan en draagt hij er zorg voor dat tijdens de uitvoering van de (graaf)werkzaamheden daaraan geen schade ontstaat. De aannemer draagt er zorg voor dat de ontvangen gegevens over in de grond aanwezige kabels en leidingen op de bouwplaats aanwezig zijn en instrueert uitvoerend en machinebedienend personeel.
2. Er mag geen ontgraving, aanvulling of ophoping plaatsvinden zonder toestemming van de directie. In verband met de mogelijkheid van historische vondsten moet de aannemer de directie en de opdrachtgever tijdig waarschuwen wanneer het ontgraven een aanvang neemt.
3. Het leveren van ontbrekend zand en tekortkomende grond en het afvoeren van overtollige grond is voor rekening van de aannemer.
4. Aanvullingen worden laagsgewijs aangebracht en mechanisch verdicht. Zand wordt mechanisch verdicht door middel van een trilslede. Grond wordt mechanisch verdicht door middel van een stamper.

2 Uit te voeren werkzaamheden

1. Uitnemen en terugbrengen van de bestrating langs de rechter zijgevel.
2. Het ontgraven en aanvullen ter plaatse van de te verwijderen boomstronk.

15 TERREINVERHARDING

1 Algemeen

1. Indien niet anders in dit bestek vermeld moet het bestraten geschieden met de uitkomende straatklinkers en / of tegels, in de bestaande patronen. Gebroken tegels en stenen moeten worden vervangen door identieke nieuwe exemplaren.
2. Uitgenomen bestrating reinigen met water onder hoge druk en uitsorteren voor hergebruik.
3. Alle aan te brengen bestratingen moeten worden afgedekt met een laag afdekzand, dik 1 cm en worden nagetrild en ingeveegd.

- 2 Uit te voeren werkzaamheden
 1. Het opnemen en opnieuw aanbrengen van de verhardingen langs de linker zijgevel.

22 **METSELWERK**

22.1 **METSEL- EN INBOETWERKEN**

- 1 Voorschriften en richtlijnen
 1. NEN-EN 771-1 Specificaties voor metselstenen - Baksteen
 2. NEN-EN 772 Beproevingmethoden voor metselstenen
 3. NEN-EN 845-1 Specificaties voor nevenproducten voor steenconstructies - spouwankers, muurankers, raveel-/gordingschoenen en ondersteuningsproducten
 4. NEN-EN 998-2 Specificaties voor mortels voor metselwerk - Mortels voor metselwerk
 5. NPR 9096-1-1 Steenconstructies - Eenvoudige ontwerpregels, gebaseerd op
 6. NEN-EN 1996-1-1+C1
 7. Uitvoeringsrichtlijn historisch metselwerk (URL 4003 paragraaf 3.3.1: demonteren of uitnemen van metselwerk algemeen, 3.3.2.: uittanden, 3.4.3: inboetwerk, 4.12: metselmortel) van Stichting ERM.
- 2 Algemeen
 1. Tijdens en na het uitvoeren van de metselwerken aan gevels maatregelen treffen tegen verontreiniging van het oude en het nieuwe werk door specie, vanaf de steigers opspattend vuil, e.d.
 2. Alle het uit sloopwerk verkregen of ter aanvulling aangevoerde materialen moeten voor het verwerken schoon zijn.
 3. Alle onregelmatigheden in verband, afwijkingen in de stand, bolling e.d. moeten indien dit geen constructieve problemen oplevert, gehandhaafd blijven en het nieuwe werk moet hieraan worden aangepast.
 4. Bij het uitvoeren van herstellingen/vernieuwingen aan gevels moet rekening worden gehouden met het herstellen van vlechtingen, rollagen, hanenkammen e.d. geheel overeenkomstig het bestaande werk.
 5. Alle te leveren stenen moeten voor wat betreft formaat, kleur, structuur geheel bijpassend aan de in het werk aanwezige stenen te worden bijgemaakt. Hiertoe moeten door de aannemer tijdig de benodigde monsterstenen ter goedkeuring aan de directie worden voorgelegd.
 6. Schoon metselwerk uit te voeren geheel bijpassend aan het bestaande werk voor wat betreft lagenmaat en verband.
 7. Het nieuwe metselwerk en inboetwerk in afzaten en rollagen in beginsel uitvoeren als doorgestreekt werk; hiertoe moet een monster van minimaal 0,25 m² vooraf ter goedkeuring aan de directie te worden voorgelegd. De uitvoering van het werk mag pas starten nadat een proefstuk door de directie is goedgekeurd. Voor de algemene voorschriften voor wat betreft de afwerking en nabehandeling van het doorgestreekt werk wordt verwezen naar hoofdstuk 22.2.1 en 22.2.2.
 8. Van inboetwerk in opgaand werk de voegen na afloop van de werkdag 2 cm uitkrabben en het gehele werk goed schoon borstelen.
 9. Bij te verwachten nachtvorst het nieuwe werk afdekken. Vorstschade blijft ten alle tijden het risico van de aannemer.
 10. Nieuw metselwerk massief, vol en zat in de mortel uitvoeren.
 11. Het afkeuren van monsters door de directie ontslaat de aannemer niet van zijn verplichtingen voor wat betreft het nakomen van de overeengekomen werkplanning.

12. Het rondom inboetingen gelegen metselwerk van de muren moet vanaf één dag voor de start van het inboeten worden voorbenat met schoon kraanwater. Dit gedurende de werkdagen meerdere malen te herhalen, laatstelijk onmiddellijk voor de start van het werk.
13. Voor inboetwerk toe te passen stenen moeten goed worden voorbenat door ze daags voor toepassing onder te dompelen in schoon kraanwater en dit meerdere malen te herhalen, laatstelijk onmiddellijk voor de toepassing van de steen.
14. Vuil metselwerk uit te voeren in baksteen met dikte en hardheid als het aangrenzende metselwerk.
15. Kleine beschadigingen en gaten in stenen te repareren met reparatiemortel, fabrikant Artiprex of gelijkwaardig, naar goedkeuring van de directie op de kleur van de baksteen gemaakt.
16. Stralen of afsputten van het gevelmetselwerk onder hoge druk is onder geen beding toegestaan. Waar ten behoeve van een goede uitvoering van het werk nodig, reinigen door schoonspoelen met kraanwater onder lage druk en schrobben met behulp van een kokosborstel, of indien dit niet tot het gewenste resultaat leidt d.m.v. stoomcleanen. Hiertoe moeten door de aannemer tijdig proefstukken ter goedkeuring aan de directie worden voorgelegd.

3 Mortels

1. Mortelsamenstelling voor alle metselwerken: Khalix Histocal metselmortel MGIIa (fijn). Bindmiddel: natuurlijk hydraulische kalk type: NHL5 conform EN 459-1. Samenstelling volgens opgave fabrikant / leverancier.
2. Verwerking volgens opgave van de fabrikant / leverancier.

4 Uit te voeren werkzaamheden

1. Inboeten van het metselwerk rondom de corroderende blindankers.
2. Inboeten van alle scheuren en losse / kapotte stenen in de gevels, volgens aanduiding op de gebrekentekening.
3. Opnieuw tot een hoogte van 1 m₁ boven de goot optrekken van de schoorsteen ter plaatse van de rechter zijgevel.
4. Het aanbrengen van RVS voegwapening ter koppeling van de rechter zijgevel en de binnenmuur langs de achterwand van de raadszaal. Verwerking conform een door de fabrikant / leverancier op te stellen advies, dat ter goedkeuring zal worden voorgelegd aan de constructeur.
5. Inboeten van de sparingen van de gesloopte ventilatieroosters voor de kruipruimte.
6. Verwijderen van oude, corroderende bevestigingsmiddelen in de gevels volgens aanduiding op tekening en repareren van de gaten in de steen met een baksteenreparatiemortel.
7. Het aanbrengen van renovatie spouwmuurankers ter plaatse van de achtergevel, e.e.a. conform Eurocode 6.
8. Het opmetselen van de gesloopte binnenmuur op de begane grond volgens aanduiding op tekening.
9. Het dichtmetselen van de sparing in de binnenmuur volgens aanduiding op tekening.
10. Het inboeten en uittanden van de scheuren in de binnenmuur langs de raadszaal op de 1^e verdieping.
11. Het inboeten van de scheuren in het schoorsteenkanaal op de zolder.
12. Het behandelen van het muurwerk van de linker zijgevel en voorgevel tegen zwamaantasting, door een hierin gespecialiseerd bedrijf, volgens een door de directie te beoordelen en goed te keuren werkplan.

22.2 VOEGWERK

1 Voorschriften en richtlijnen

Uitvoeringsrichtlijn historisch voegwerk, URL 4006 paragraaf 3,5 : repareren metselwerk- en voegwerk van Stichting ERM.

2 Algemeen

1. Het uithakken van het oude voegwerk moet met de grootste voorzichtigheid gebeuren met kambeitels of een Arbortech. Beschadigingen aan de bakstenen, als gevolg van het onzorgvuldig uithakken, worden niet geaccepteerd en moeten op kosten van de aannemer worden hersteld.
2. Ter plaatse van voegwerk in harde cementmortel moet vóór het uithakken met een dunne zaag een zaagsnede worden gemaakt in het hart van de voeg. Indien de aannemer van mening is, dat het verwijderen van de oude voegen op een andere wijze een beter resultaat geeft, moet hij voor de aanvang van het werk aan de directie hiervoor toestemming vragen en een proefstuk uithakken.
3. De voegen moeten tot op een diepte van tenminste 1,5 maal de dikte van de voeg (maar overal en altijd minimaal 20 mm) diep strak en tandig worden uitgehakt. Het achterblijven van speciebaarden op de steen in uitgehakte voegen kan niet worden geaccepteerd.
4. Ter plaatse van scheuren in het muurwerk moeten de voegen tenminste 50 mm diep worden uitgehaald (“uittanden”).
5. Ophakken van te smalle voegen is niet toegestaan.
6. Voordat gestart wordt met het uithakken van het voegwerk moet de aannemer een proefstuk van 0,5 m² uitvoeren en laten goedkeuren door de directie.
7. Voordat gestart wordt met het uithakken van het voegwerk moet de aannemer, op aanwijzing van de directie, het uit te hakken voegwerk in het werk aantekenen.
8. Het voegwerk uitvoeren geheel overeenkomstig het bestaande werk: ter plaatse van de voorgevel een snijvoeg en ter plaatse van de overige gevels een platvolle, iets terugliggende voeg, welke ter plaatse van beschadigingen van de baksteen daar naartoe moet worden gesneden, zodat de steen qua beeld blijft spreken. Ter plaatse van het voorste, oudere deel van de zijgevels wordt de lintvoeg voorzien van een daggestreep.
9. Het aanvoegen van muurlood mag platvol, iets terugliggend worden uitgevoerd.
10. Van het nieuwe voegwerk moeten 14 dagen voor het moment van beoordelen één of meerdere proefstukken van 0,5 m² door de aannemer aan de directie ter goedkeuring worden voorgelegd. De uitvoering van het voegwerk mag starten nadat een proefstuk van het voegwerk door de directie is goedgekeurd.
11. Het voegwerk mag pas worden uitgevoerd nadat de uitgehakte voegen van het te voegen gedeelte door de directie zijn goedgekeurd.
12. Voor het voegen moeten alle muurdelen met schoon kraanwater onder lage druk worden schoongespoeld. Alle verontreinigingen en begroeiingen verwijderen door middel van het onder lage druk afspuiten en eventueel borstelen met een kokos- of kunststofborstel. Hiervoor vooraf een proefstuk ter goedkeuring aan de directie voor te leggen.
13. Het metselwerk voor het voegen verzadigen met kraanwater, daarna schoonmaken en vervolgens weer schoon spoelen met kraanwater.
14. Het nieuwe voegwerk moet zodanig afgedekt worden dat het water niet uit de mortel kan verdampen voordat de verharding heeft plaatsgevonden. Tevens moet het verse voegwerk d.m.v. benevelen natgehouden te worden gedurende de uithardingstijd van de mortel, e.e.a. conform de voorschriften van de fabrikant.

- 3 Mortels
 1. Mortelsamenstelling voor gevelvoegwerk: Khalix SLP MKP-10 Tras.
 2. Verwerking volgens voorschriften van de fabrikant / leverancier.
- 4 Uit te voeren werkzaamheden
 1. Het afvoegen van het inboetwerk.
 2. Het afvoegen van het nieuwe muurlood.
 3. Het uithakken en opnieuw voegen van het loszittende en uitgesleten voegwerk, conform aanduiding op de gebrekentekeningen.

23 VOORAF VERVAARDIGDE STEENACHTIGE ELEMENTEN

- 1 Voorschriften en richtlijnen
 - NEN-EN 13670:2009 nl Het vervaardigen van betonconstructies.
 - Relevante NEN-normen.
 - Relevante KOMO en BRL's.
- 2 Algemeen
 1. Betonnen plaat
 Fabricaat: ter goedkeuring van de directie.
 Vorm: volgens tekening aannemer.
 Afmetingen (mm): volgens tekening aannemer.
 Sterkteklassen (NEN-EN 206-1+w05): min. C35/45.
 Milieuklasse (NEN 8005+w11): volgens tekening aannemer.
 Wapening (NEN 6008-08): volgens berekening aannemer.
 Afwerking bekiste oppervlakten (NEN-EN 13670-09, tabel F.4): egaal
 Afwerking niet-bekiste oppervlakten (NEN-EN 13670-09, tabel F.4):
 basis/normaal.
 Beoordelingswijze oppervlak (NEN-EN 13670-09): op basis van visuele
 waarneming.
 2. Indien bouwdelen afwijkingen vertonen ten opzichte van de opgegeven afmetingen en/of wapening, welke schade zullen berokkenen aan de hechtheid van het bouwwerk, of indien de afwerking niet voldoet aan hetgeen is voorgeschreven of overeengekomen, zullen deze bouwdelen zonder verrekening door andere worden vervangen door de aannemer.
 3. Zonder toestemming van de directie mogen in elementen achteraf geen sparingen worden aangebracht of opgehakt en geen gaten worden geboord of bevestigingsmiddelen worden geschoten.
- 3 Uit te voeren werkzaamheden
 1. Het leveren en aanbrengen van de prefab betonnen afdekplaat als afdekking op de opnieuw opgemetselde schoorsteen van de rechter zijgevel.

24 RUWBOUWTIMMERWERK

- 1 Voorschriften en Richtlijnen

De volgende voorschriften en richtlijnen zijn van toepassing:

 - Uitvoeringsrichtlijn historisch timmerwerk URL 4001 paragraaf 4.2: geveltimmerwerk, 4.3: binnen timmerwerk, 4.4: trappen) van Stichting ERM.
 - Uitvoeringsrichtlijn Historische houtconstructies URL 3001 paragraaf 3.1, 3.2, 3.3, 3.4 (restaurant- categorie 1), 3.5 (restaurant- categorie 2), 3.6 (restaurantecategorie 3A kopiëren), 3.7 (restaurantecategorie 3B imiteren), 3.8 (restaurantecategorie 3C verbeteren) en 3.9 van Stichting ERM
 - Relevante NEN-EN normen en richtlijnen.
 - KVH 2000 Kwaliteitseisen voor hout o.a. oregon pine en eiken.
 - De Kwaliteitseisen Voor Timmerwerk, voor zover daarvan in de overige bepalingen niet nadrukkelijk wordt afgeweken.

2 Algemeen

1. De timmerwerken moeten voldoen aan de eisen gesteld in de K.V.T. voor kwaliteit B, indien het oppervlak wordt voorzien van een transparante afwerking en voor kwaliteit S, indien het oppervlak wordt voorzien van een dekkende afwerking.
2. Tenzij anders is omschreven, wordt in dit bestek verstaan onder:
 - "vuren": noordeuropees vurenhout
 - "grenen": noordeuropees grenenhout
 - "eiken": Europees eikenhout, zonder spint
 - "oregon pine": Clear and Better, fijnnervig (min. 6 jaarringen per cm), vochtgehalte 15% tot maximaal 18% (onderste waarden droogteklasse III).
3. Aanscheringen in hout tenzij anders vermeld traditioneel uitvoeren met een afwaterende lasnaad, waarvan beide op elkaar te sluiten zijden direct voor montage met lijvige grondverf worden afgewerkt. Het toepassen van polychemische- en andere kunsthars-houtreparatietechnieken is alleen toegestaan met uitdrukkelijke goedkeuring van de directie.
4. Al het hout moet zijn geschaafd, tenzij in het bestek of op tekening anders wordt bepaald. Bij in het zichtblijvende gedeelten van balklagen en onderkanten van vloerdelen mag geen machineslag zichtbaar zijn.
5. Het aanbrengen van bebordingen moet bij droog weer geschieden.
6. Hout- en timmerwerken moeten tijdens het transport naar en op de bouwplaats, tijdens de opslag en in het werk afdoende worden beschermd, zodat het vochtgehalte niet groter wordt dan het maximale vochtgehalte, behorende bij de in dit bestek voorgeschreven droogteklassen.
7. Alle met metselwerk in aanraking komende houtwerken moeten twee maal behandeld worden met menie.
8. Aanscheringen en vervangingen van het hout aan het exterieur, zoals boeien, kozijnen, ramen en deuren uit te voeren in oregon pine, tenzij anders vermeld. Herstellingen aan de balklagen uitvoeren in douglas. Herstellingen aan de kapconstructie uitvoeren in grenen.
9. Ter plaatse van houtaantasting door huiszwam of andere schimmelaantasting de eventueel daar omheen gelegen delen van de houtconstructies, metselwerk en beton ruim rondom de aantasting door een gespecialiseerd bedrijf laten behandelen met voor de betreffende aantasting geëigende schimmelverdelgende middel, e.e.a. volgens een vooraf door de aannemer aan de directie te verstrekken adviesrapport.
10. Alle toe te passen hout moet worden geleverd met FSC-keurmerk.
11. Toebehoren: bevestigingsmiddelen in rvs alle uitvoeren in AISI 316ti. Bevestigingswijze houtconstructies en betimmeringen tenzij anders vermeld: genageld met getordeerde gegalvaniseerde nagels.
12. Kleinere reparaties en herstel van scheuren in hout mag worden uitgevoerd met reparatiemortel, fabricaat Window Care, type Repaircare Dry Flex, doch uitsluitend door hierin aantoonbaar getrainde timmerlui. Scheuren vooraf infrezen. De reparaties zodanig afwerken dat deze in het geschilderde houtwerk niet meer zichtbaar zijn.
13. Alle werktekeningen voor paneelwerk door de aannemer te vervaardigen, minimaal bestaande uit aanzichten 1:20 en horizontale en verticale doorsneden op schaal 1:1. Onderdelen mogen pas na schriftelijke goedkeuring door de directie in uitvoering genomen worden.

3 Uit te voeren werkzaamheden

1. De nieuwe oregon pine / douglas muurplaten conform bestaand ter plaatse van de gesloopte muurplaten. Bevestiging: in het netselwerk gelijmde RVS draadeinden met rvs moeren en volgplaten.
2. Het nieuwe grenen dakbeschot ter plaatse van het gesloopte dakbeschot Afmetingen ca. 28 x 140 mm (werkende breedte ca. 13 cm).
3. Het vervangen van de ravelingen rond de schoorstenen.
4. Het aanscherven van de door zwam aangetaste onderzijde van de stijl van het hoekkeperspant onder het midden van de rechter zijgevel, in grenen.
5. De nieuwe grenen randbalken en ruiters rondom het platte dak.
6. Het aanscherven van de overige door houtrot aangetaste delen van de gordingen, volgens aanduiding op tekening, in grenen, afmeting 90 x 140 mm.
7. De nieuwe grenen hoekkeperruiters.
8. De nieuwe vuren tengels en panlatten op de hellende daken.
9. De nieuwe oregon pine gootbodems.
10. De nieuwe oregon pine boeidelen van de goot t.p.v. de rechter zijgevel. Bevestiging: geschroefd m.b.v. RVS schieven; gaten afgestopt.
11. Vervangen van de aangetaste gootklossen onder de goot t.p.v. de rechter zijgevel.
12. Aanscherven van de aangetaste delen van de gootboei en fries ter plaatse van de voorgevel, volgens aanduiding op tekening.
13. Vervangen van de aangetaste delen van de pilasters en fries rondom de entree in de voorgevel, volgens aanduiding op tekening.
14. Vervangen van de strijk balken langs de beide zijgevels in de vloer van de 1^e verdieping en zolder, in douglas. Bevestiging: d.m.v. gesmede houtdraadbouten aan de gevelankers.
15. Controleren op de aanwezigheid van houtrot en waar nodig aanscherven van de koppen van de balklaag van de 1^e verdiepingvloer en zolder in douglas.
16. Uitnemen en terugbrengen van de vloerdelen ten behoeve van het herstellen van de balklagen.
17. Aanhelen van het grenen vloerbeschot van de 1^e verdieping en zolder ter plaatse van de gaten, openingen en sparingen.
18. De nieuwe balklaag in grenen van de eenlaagse aanbouw tegen de rechter zijgevel. Bevestigingswijze: geschroefd, in balkhangers.
19. Het nieuwe dakbeschot van de eenlaagse aanbouw tegen de rechter zijgevel.
20. De terug te plaatsen eiken lambrisering in de raadszaal, met gebruikmaking van de nog bewaard gebleven historische delen, volgens tekening. Bevestigingswijze: koperen nagels en houten deuvels; gaten afgestopt.
21. De nieuwe de schouw in de raadszaal. Bevestigingswijze: koperen nagels en houten deuvels; gaten afgestopt.

25 METAALCONSTRUCTIEWERK

1 Voorschriften en richtlijnen

1. URL 4012 paragraaf 3.6: conserveren, Historisch Metaal van de Stichting Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg.
2. Relevante NEN-EN normen.

2 Algemeen

1. Al te ontroesten ijzerwerken tijdelijk demonteren en ontroesten met schoonheidsgraad SA 2.5.
2. Tenzij anders vermeld moet al het nieuwe en geheel gedemonteerde / terug te plaatsen ijzerwerk worden geschoopeerd tot een laagdikte van minimaal 120 µm.

3. Alle ijzerwerken die opnieuw in steenachtig werk worden opgenomen moeten ter plaatse van de inklemming tot circa 1 cm buiten het werk alzijdig worden ingepakt in Densoband.
 4. Ijzerwerken in natuursteen bevestigen d.m.v. aangieten met lood.
 5. Alle bevestigingsmaterialen uitvoeren in Rvs AISI 316.
- 3 Uit te voeren werkzaamheden
1. Ontroesten en conserveren van de gecorrodeerde blindankers van de balklagen.
 2. Ontroesten en conserveren van de gecorrodeerde ankers in de voorgevel van het voormalige balkon.
 3. Ontroesten en conserveren van de trekankers van de schoorsteen op het rechter dakvlak.
 4. Ontroesten en conserveren van de balustrades van de Franse balkons in de voorgevel.
 5. Ontroesten en conserveren van het hekwerk boven het bovenlicht van de entree in de voorgevel.

30 KOZIJNEN, RAMEN EN DEUREN

30.1 RESTAURATIE HOUTEN KOZIJNEN, RAMEN EN DEUREN

- 1 Voorschriften en richtlijnen
 - 1 Zie 24.1.
- 2 Algemeen
 1. Onder en boven nieuwe of vrijgekomen kozijnen of onderdelen daarvan moet in aansluiting op steenachtige materialen een loodstrook NHL 25 worden aangebracht. Alle nieuwe loodwerken moeten direct na het aanbrengen met een patineerolie behandeld worden. Delen die later niet meer bereikbaar zijn vooraf patineren. De olie uitstrijken met een zachte wollen doek; in één richting inwrijven (horizontaal of verticaal).
 2. Kleine beschadigingen en scheuren aan kozijnhout mogen gerepareerd worden met Windowcare. Scheuren vooraf infrezen. De reparaties zodanig afwerken dat deze in het geschilderde houtwerk niet meer zichtbaar zijn.
 3. Zie verder de bepalingen onder 24.2.
- 3 Uit te voeren werkzaamheden
 1. Vervangen van de onderdorpels van de kozijnen op de 1^e verdieping in de voorgevel.
 2. Aanscherven van de kozijnstijlen van de vensters op de 1^e verdieping in de voorgevel.
 3. Aanscherven van de onderzijden van de deuren op de 1^e verdieping in de voorgevel.
 4. Vervangen van de onderdorpel van het linker raamkozijn op de begane grond in de voorgevel.
 5. Vervangen van de onderdorpels van de kozijnen op de 1^e verdieping in de achtergevel.
 6. Vervangen van de onderdorpel van het raamkozijn met het stalen raam in de rechter zijgevel.
 7. Aanscherven van de onderdorpel van het ronde raam in de linker zijgevel.
 8. Nalopen en herstellen van windscheuren en kleine aantasting in alle overige kozijnen.

30.2 NIEUWE BINNENKOZIJNEN EN -DEUREN

1 Algemeen

1. Deurkozijnen binnen te vervaardigen uit eikenhout, maatvoering conform detailtekeningen, met aftimmeringen, profiellatten, beuken stofdorpels, enz., volgens tijdig door de directie te verstrekken tekeningen.
2. Panelen van nieuw te vervaardigen paneeldeuren voor monteren van de delen tweemaal te gronden in de eindkleur.
3. Alle werktekeningen voor nieuwe binnendeuren en –kozijnen en ramen door de aannemer te vervaardigen, minimaal bestaande uit aanzichten 1:20 en horizontale en verticale doorsneden op schaal 1:1. Onderdelen mogen pas na schriftelijke goedkeuring door de directie in uitvoering genomen worden.

2 Uit te voeren werkzaamheden

1. De nieuwe binnendeur in de raadszaal, in het kozijn waar thans de deur ontbreekt, kopiëren naar het model van de bestaande deur.

33 DAKBEDEKKINGEN

33.1 PANNENDAKEN

1 Voorschriften en richtlijnen

1. URL 4014 historische panbedekking (Uitvoeringsrichtlijn ERM Historisch pannendak – Dakpannen en leipannen) paragraaf 3.5: Repareren historische panbedekking (restauratiecategorie 2).
2. NEN 6707 'Bevestiging van dakbedekkingen – Eisen en bepalingsmethoden'
3. NPR 6708 'Bevestiging van dakbedekkingen – Richtlijnen'

2 Algemeen

1. Alle materialen te verwerken conform de voorschriften van de fabrikant.
2. Tekortkomend materiaal bijleveren. Nieuw bij te leveren pannen en vorsten dienen qua type, materiaal, afmetingen en kleur identiek te zijn aan de bestaande pannen. Indien mogelijk gebruik maken van gebruikte pannen.
3. Panvorm: zwart geglazuurde oude holle pannen, als bestaand.
4. Onder de pannen dient over het dakbeschot een laag UV-bestendige ventilerende kunststof dakfolie te worden aangebracht.
5. Nokvorsten te metselen in metselmortel, conform de opgave in hs. 22, voorzien van een vezelversterking.
6. Toebehoren: vogelvriendelijke vogelschroten.

3 Uit te voeren werkzaamheden

1. Afnemen, goede uitsorteren en terugbrengen van de pannen op de hellende daken.
2. Afnemen, goede uitsorteren en terugbrengen van de nok- en kepervorsten.

33.2 LOODWERKEN

1 Voorschriften en richtlijnen

De volgende voorschriften en richtlijnen zijn van toepassing:

1. NEN-EN 12588.
2. Informatieblad bouwlood van Stichting Bouwlood.
3. URL 4011 paragraaf 3.6 vernieuwen van dakbedekking in lood, zink of koper (restauratiecategorie 3A Kopiëren). Metalen dakbedekkingen en goten van Stichting ERM.

2 Algemeen

1. Muurlood N.H.L. 25 moet in meterstukken met een onderlinge overlap van minimaal 80 mm aangebracht worden in de loodvoeg, diep min. 40 mm. Het

- lood in de voeg omzetten en voor het voegen vastzetten met in de voeg aangedreven rvs borraklemmen, h.o.h. ± 30 cm.
2. Op hout bevestigde loodbekledingen moeten met koperen klangen en/of nagels worden aangebracht.
 3. De onderlinge overlappen van het lood en felsen aanbrengen afwaterend vanaf de meest voorkomende windrichtingen.
 4. Onderdelen van de loodbekleding mogen niet groter zijn dan 0,5 m².
 5. Het drijven van lood uitvoeren met houten hamers en een klopper.
 6. Alle loodwerken dienen direct na het aanbrengen met een patineerolie behandeld te worden. Delen die later niet meer bereikbaar zijn vooraf patineren. De olie uitstrijken met een zachte wollen doek; in één richting inwrijven (horizontaal of verticaal).
 7. Opslag en bewerking: de rollen lood in een droge en geventileerde ruimte opslaan. Tijdens transport naar de bouwplaats de rollen afdekken.
 8. Bouwbeslag zoals neusijzers en kramerijen die onder loodbekledingen komen te liggen, dienen van roestvast materiaal te zijn, dan wel een galvanische oppervlaktebehandeling te hebben ondergaan.
- 3 Uit te voeren werkzaamheden:
1. Het nieuwe muurlood van de hoekschoorstenen.
 2. Het nieuwe muurlood in de schoorsteen ter plaatse van de rechter zijgevel.
 3. De nieuwe loodafdekking op de fries boven de entree.
 4. Het nieuwe muurlood rond het platte dak van het eenlaagse bouwdeel tegen de rechter zijgevel.

33.8 BITUMINEUZE DAKBEDEKKINGEN

- 1 Algemeen
1. Het daksysteem leveren onder het betreffende KOMO-atteest met productcertificaat met norm- en milieuverklaring.
 2. Door de aannemer te vervaardigen de tekeningen m.b.t. het afschotplan en legplan, inclusief detailleringen t.b.v. de aansluitingen. Door de aannemer te vervaardigen statische berekening voor de bevestiging van de dakbedekking. Bevestiging dakbedekking van alle daken. Belastingen: volgens de norm NEN 6702. De ondergrond voor het aanbrengen van de nieuwe dakbedekking te ontdoen van onregelmatigheden.
 3. Isolatie uitvoeren d.m.v. mechanisch bevestigde vlakke platen, fabrikaat: Kingspan Insulation B.V. Type: Thermarroof TR26 FM. Materiaal: PIR hardschuim, polyisocyanuraat, CFK en HCFK vrij; meerlagige aluminium cachering. Dikte 100 mm.
 4. Dakbedekking uitvoeren d.m.v. 2-laags systeem van volledig gekleefde gewapende dakbaanelementen op basis van gemineraliseerd SBS gemodificeerd gebitumineerde polyester-mat-glascombinatie MEC, samenstelling: 370. Aanbrengen in banen met onderlinge overlap van minimaal 70 mm, afwaterend van de meest voorkomende windrichting.
- 2 Uit te voeren werkzaamheden
1. De isolatie op de platte daken.
 2. De nieuwe dakbedekking op de platte daken.

40 STUKADOORWERK

40.1 STUKADOORWERK INTERIEUR OP BAKSTEEN METSELWERK

- 1 Algemeen
1. De pleisterlaag van het stucwerk geheel verwijderen;

2. Het gescheurde door vocht en zouten aangetaste stucwerk van de raaplaag markeren tot ruim voorbij de schadegrens (ca. 60 cm); het stucwerk schuin inslijpen met een slijptol en het aangetaste stucwerk verwijderen tot op het schone metselwerk (minimaal 80-90 % rood) of de vastzittende cementen vertinlaag.
3. De voegen ter plaatse van de verwijderde raaplaag ca. 2 cm diep uitkrabben.
4. Het wandvlak 2 x behandelen met SLP Zoutneutraal. Droogtijd tussen behandelingen bedragen ca. 7 uur. Na een minimale droogtijd van ca. 1 week, eventueel uitkristalliserende zouten evacueren met een stofzuiger.
5. Het metselwerk of de harde cementgebonden vertinlaag behandelen met 3 lagen SLP 1K Sulfaatbestendige afdichtingsmortel. De 1K afdichtingsmortel met een blokkwast (of machinaal met een wormpomp) opbrengen in een laagdikte van 1-2 mm per laag. Droogtijd van de onderlinge lagen bedraagt ca. 12 uur. De eerste laag dient stofdroog te zijn alvorens de volgende laag aangebracht wordt. De totale droogtijd bedraagt minimaal 72 uur. Na een droogtijd van minimaal 72 uur, het vertinnen met SLP Saneerputz Rapid in een laagdikte van ca. 15 mm. Het geheel vlak onder de rei brengen en horizontaal ruwhalen met een kamspaan. Droogtijd ca. 1 week. Na droging, het geheel berapen met SLP Saneerputz Rapid in een laagdikte van ca. 15 mm. Het geheel vlak onder de rei brengen en na enig opstijven, schaven met een stalen schuurraam.
6. Na volledige droging, de raaplaag glad afpleisteren met 2 laagjes (vers in vers) KHALIX FIX-Kalk pleister op basis van natuurlijke hydraulische kalk NHL 5. Kleur: wit. Na volledige droging (ca. 2 weken) het geheel voorzien van 2 à 3 lagen KHALIX
7. Fresco '500 kalkverf. Toepassing van hoekbeschermers en –profielen is niet toegestaan.
8. Verwerking van alle materialen conform technisch merkblad en advies leverancier.
- 2 Mortels
 1. Mortelsamenstelling voor stukadoorwerk: Fabricaat Khalix of gelijkwaardig.
- 3 Uit te voeren werkzaamheden
 1. Aanhelen van het stucwerk op de binnenmuur van de raadszaal en binnenzijde van de buitengevels van de raadszaal.

40.2 STUKADOORWERK BUITEN

- 1 Algemeen
 1. Voor het aanbrengen van het nieuwe stucwerk en kaleiwerk moet de ondergrond goed worden ontdaan van stof en uitgebloeide zouten, waarna het muurwerk voldoende moet worden voorbenat.
 2. Stucwerk uitvoeren in een tweelaags systeem met een raaplaag van Keim Calcmat GM22 grondmortel. Mortel met korte rei (max. 50 cm) ondergrondvolgend afwerken en na aantrekken licht rasteren. Indien er plaatselijk lagen dikker dan 20 mm aangebracht moeten worden dient de mortel in meerdere lagen opgezet te worden. De mortel tussen de lagen horizontaal ruw halen. Eventuele sterk zuigende ondergrond eerst afwerken met een vertinlaag van dezelfde mortel, daarna vers in vers afwerken.
 3. De raaplaag afwerken met Keim Universeelputz fijn (wit van kleur) in een laagdikte van circa 5 mm, afwerking: geschuurd.
 4. Stucwerk ter plaatse van het maaiveld tot minimaal 15 cm onder maaiveldniveau doorzetten.

5. Tijdens verwerking en droging dient de omgevingstemperatuur steeds minimaal 5°C te bedragen.
 6. De verse mortel dient tegen te snelle uitdroging te worden beschermd door deze gedurende de uithardingstijd geregeld te bevochtigen, e.e.a. conform de voorschriften van de fabrikant / leverancier.
 7. Voor uit voering van de werkzaamheden dient een technisch advies van de leverancier ter goedkeuring aan de directie te worden voorgelegd.
- 2 Uit te voeren werkzaamheden
1. Aanhelen van het stucwerk op de plint van de linker zijgevel, nabij de voorgevel.

46 SCHILDERWERKEN

46.1 SCHILDERWERK

1 Algemeen

1. Verf op hout mag alleen verwijderd worden door middel van een föhn. Onder geen beding mogen oude verflagen afgebrand worden. Tijdens het föhnen moet een draagbaar blustoestel met een inhoud van tenminste 6 liter sproeischuim of 6 kg poeder op de steiger aanwezig zijn.
2. Randen van niet verwijderde verflagen moeten vloeiend worden bijgeschraapt en/of geschuurd. Waar nodig moet de ondergrond met plamuur worden bijgewerkt om een vlak en strak resultaat te verkrijgen; dit echter tot een minimum te beperken.
3. Voordat wordt gegrond eventueel aanwezige harswellen uitbranden en waar nodig de noesten isoleren.
4. Naden en scheuren moeten worden gedicht d.m.v. een flexibele tweecomponenten epoxy.
5. Naden tussen houtwerk en metselwerk mogen niet worden opgevuld met behulp van pur of kit.
6. Gebreken in de te schilderen ondergrond moeten na verwijdering, op een geëigende wijze met de hiervoor geschikte producten, in overleg met de directie worden hersteld. Zo ook het vervangen van geroeste bevestigingsmaterialen.
7. Verontreinigingen, vuil, vet, poederend beton en cementslik, alg- en mosaangroei, zoutaanslag, roest, schimmels e.d., altijd vóór aanvang van het schilderwerk op een geëigende wijze verwijderen.
8. Onder voor schilderwerk ongunstige weersomstandigheden mag niet worden geschilderd. Een en ander ter beoordeling van de directie.
9. Ruimten waar geschilderd wordt, vooraf stofvrij maken.
10. Met het schilderwerk mag niet worden begonnen, voordat het te behandelen oppervlak droog is en ontdaan van vuil, stof, vet, kalk etc.
11. Het toelaatbare vochtgehalte in de ondergrond bedraagt voor hout: max. 18%. Te rekenen op het opzetten van 4 verschillende proefstukken van 0,5 m2 om de gekozen kleuren te kunnen beoordelen.
12. Tegen elkaar aan te sluiten of op te sluiten delen voor het aanbrengen geheel behandelen overeenkomstig het uit te voeren werk.
13. Omkanten van de te behandelen naar buiten draaiende delen (deuren, ramen e.d.) te rekenen tot buitenwerk.
14. De kozijnen en luiken of deuren tweezijdig schilderen.
15. Bij luiken en deuren zorgdragen voor minimaal 3 mm omtrekspeling.

2 Van toepassing zijnde voorschriften en richtlijnen

1. Voor zover niet anders vermeld gelden voor het uitvoeren van schilderwerk de bepalingen, opgenomen in het Basisverf- en Glasbestek 2016, addendum 2020, waarbij de volgende aanpak geldt:
 - Alle bestaande houtwerken buiten conform OHD 09.
 - Alle nieuwe buitentimmerwerken, welke in de fabriek zijn vervaardigd en voorgegrond aangevoerd worden, conform NHD 06.
 - Alle met metselwerk in aanraking komende delen conform NHD 07.
 - Alle nieuwe buitentimmerwerken, welke op het werk zijn vervaardigd, conform NHD 09.
 - Alle bestaande en herstelde ijzerwerken conform OMS 03, met een epoxy buildcoat en een polyurethaan toplaag, minimaal laagdikte 200 µm.
2. De Uitvoeringsrichtlijn historisch schilderwerk (URL 4009 paragraaf 3.7: historisch schilderwerk op metalen ondergronden, 3.4 historisch schilderwerk op houten ondergronden) van Stichting ERM.
3. Materialen
 1. Voor schilderwerk op hout en staal verf op alkydharsbasis toepassen, fabrikant Boonstoppel of gelijkwaardig.
 2. Verffabrikant en een door de leverancier op te stellen verftechnisch advies ter goedkeuring van de directie.
 3. De verf- en aanverwante producten toepassen volgens de voorschriften van de fabrikant.
4. Uit te voeren werkzaamheden buitenschilderwerk op hout
 1. De gootklossen, -bodems en -boeien.
 2. De frieslijsten.
 3. De pilasters en fries van de entree in de voorgevel.
 4. De kozijnen.
 5. De nog aanwezige ramen tweemaal gronden.
5. Uit te voeren werkzaamheden buitenschilderwerk op metaal
 1. De hekwerken van de Franse balkons
 2. Het hekwerk op het bovenlicht boven de entreedeuren.
 3. De verankeringen van de schoorsteen op het rechter dakvlak.

50 LOODGIETERSWERKEN

50.1 ZINKEN GOTEN EN HEMELWATERAFVOEREN

1. Algemeen
 1. Het zinkwerk van de goten moet uitgevoerd worden in Nedzink Naturel Bladzink, dikte 1,1 mm (Stz 16).
 2. Soldeernaden moeten als volgt uitgevoerd worden:
 - De aansluitvlakken aan boven- en onderzijde goed schuren met een niet metaalhoudende schuur spons (Scotch-Brite 3M).
 - De onderdelen 25 mm over elkaar en goed sluitend aanbrengen met een capillaire spleet van 0,1 - 0,5 mm.
 - De te solderen overlap vertinnen.
 - De naad solderen met tin/lood 40-60, antimoon-arm.
 - De soldeernaden moeten minimaal 10 mm breed zijn. De soldeernaden afmoppen.
 - Na het solderen moeten de naden zo snel mogelijk gereinigd worden met een licht bevochtigde doek.
 3. De maximale lengte van de goten bedraagt 8 meter. Bij grotere gootlengtes moet, tenzij anders aangegeven, een broekstuk worden toegepast.

4. Expansiestukken moeten uitgevoerd worden in neopreen, aan de onderzijde voorzien van twee in elkaar liggende delen zink 0,8 mm, al naar gelang het omliggende werk voorzien van een kraalrand of een platte rand.
 5. Goten vrijwerkend bevestigen d.m.v. zinken klanken; het direct mechanisch aan de ondergrond bevestigen van de goten is niet toegestaan.
 6. Onder het zink van de goten moet in de bakgoot een ondergrond van glasvlies worden aangebracht.
 7. De tapeinden van de zinken goten moeten 100 mm langer dan de dikte van het totale pakket van de gootbodems zijn.
 8. Rondom de tapeinden moet er in de gootbodems een vrije ruimte van 5 mm zijn.
 9. De hemelwaterafvoeren \varnothing 100 mm in zink moeten in de dikte 0,8 mm (STZ 14) met opgesoldeerde wrongen, opgehangen aan beugels en vrij van de muur worden uitgevoerd. De bovenste gootbeugel moet 80 cm onder de goot worden aangebracht.
- 2 Voorschriften en richtlijnen
1. URL 4011 paragraaf 3.9.4 vernieuwen -goten en hemelwaterafvoeren (restauratiecategorie 3A Kopiëren). Metalen dakbedekking bij monumenten van de stichting ERM.
- 3 Uit te voeren werkzaamheden
1. De nieuwe zinkbekleding van alle goten.
 2. De zalinggoot achter de schoorsteen op het rechter dakvlak.
 3. De nieuwe hemelwaterafvoeren.

Bijlage 1: Tekeningen

Als losse bijlagen bij deze rapportage behoren de tekeningen conform de tekeningenlijst d.d. 7-4-2026.